

ANDREJ BELYJ

PETEЯBURG

EUROPA

ANDREJ BELYJ

EUROPA

Publikáciu z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

U. fond
na podporu
umenia

Andrej Belyj *Peterburg*

Preklad, doslov, kalendárium a vysvetlivky © Eva Maliti Fraňová 2020

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2020 **bee&honey**

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2020

Ako päťdesiaty ôsmy zväzok edície Premena vydalo

© Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2020

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89666-83-6

A black and white photograph of water with ripples, serving as the background for the entire page. The water's surface is covered in small, repetitive waves that catch the light, creating a textured, shimmering effect.

PETEЯBURG

edícia
PREMENA
zväzok 58

A black and white photograph of water with ripples and reflections. The water is dark, and the reflections are bright, creating a shimmering effect. The ripples are small and frequent, covering the entire surface of the water. The overall texture is smooth but with a lot of fine detail in the water's surface.

Preložila EVA MALITI FRAŇOVÁ

PROLÓG

Vaše Excelencie, Výsosti a Jasnosti, občania!

Čo predstavuje naša Ruská ríša?

Naša Ruská ríša predstavuje geografickú jednotu, čo znamená: časť danej planéty. A Ruská ríša zahŕňa: po prvé — Veľkú, Malú, Bielu a Červenú Rus; po druhé — Gruzínske, Poľské, Kazanské a Astrachánske kráľovstvo; po tretie, zahŕňa... No a tak ďalej a tak ďalej a tak ďalej.

Naša Ruská ríša pozostáva z množstva miest: hlavných, guberniálnych, okresných, provinčných; a ďalej — je tu mesto sídelné a matka ruských miest.

Mesto sídelné je Moskva a matkou ruských miest je Kyjev.

Peterburg alebo Sankt-Peterburg či Piter (čo je to isté) patrí bez výhrad Ruskej ríši. A Carihrad, teda Konstantinohrad (alebo ako sa mu vraví, Konštantínopol), jej patrí právom dedičným. Jemu sa však venovať nebudeme.

Budeme sa viac venovať Peterburgu: poznáme — Peterburg alebo Sankt-Peterburg či Piter (čo je to isté). Na základe tých istých úvah je Nevský prospekt prospektom peterburským.

Nevský prospekt má jednu podstatnú vlastnosť: pozostáva z priestranstva na cirkuláciu verejnosti; ohraničujú ho očíslované domy; číslovanie postupuje od domu k domu a hľadanie príslušného domu sa tým do najvyššej miery zjednodušuje. Nevský prospekt, tak ako každý iný prospekt, je prospektom verejným, teda: je to prospekt na cirkuláciu verejnosti (nie vzduchu napríklad); ohraničujúce domy po bokoch sú — hm... áno... pre verejnosť. Nevský prospekt býva večer osvetlený elektrickým svetlom. Cez deň Nevský prospekt osvetlenie nepotrebuje.

Nevský prospekt je lineárny (medzi nami povedané), pretože to je európsky prospekt; a každý európsky prospekt je nielen prospektom, ale aj (ako som už povedal) prospektom európskym, pretože... áno...

Pretože Nevský prospekt je prospekt lineárny.

Nevský prospekt je významným prospektom v tomto neruskom — hlavnom — meste. Ďalšie ruské mestá sú nakopením drevených domčekov.

A od nich všetkých sa podstatne odlišuje Peterburg.

Ak naďalej hlásate nezmyselnú legendu o jestvovaní poldruhamiliónového obyvateľstva Moskvy — tak si treba uvedomiť, že hlavným mestom bude Moskva, pretože iba hlavné mestá majú poldruha milióna obyvateľov; a v mestách guberniálnych nijaké poldruhamiliónové obyvateľstvo nebýva, nebývalo a nebude. A podľa tej nezmyselnej legendy sa ukáže, že hlavným mestom nie je Peterburg.

Ak nie je Peterburg hlavným mestom, znamená to, že Peterburg neexistuje. Existuje len v našej predstave.

Nech je to akokoľvek, Peterburg neexistuje len v našej predstave, ale aj na mape: v podobe krúžku zasadeného v krúžku s čiernym bodom v strede. A z tohto matematického bodu, ktorý je bezrozmerný, šíri energicky správu o tom, že jestvuje: odtiaľto, z tohto bodu zakrúžili listy na stroji naklepanej knihy; z tohto neviditeľného bodu vzlietol nezadržateľne cirkulár.

KAPITOLA PRVÁ, v ktorej sa hovorí o istej dôstojnej osobe, jej mozgových hrách a o efemérnosti bytia

*Bola to doba hrozivá.
A spomienky o nej sú živé.
O nej, priatelia, chcem dnes vám
vyrozprávať tu jeden príbeh —
smutné veci porozprávam.*

A. S. Puškin¹

APOLÓN APOLÓNOVIČ ABLEUCHOV

Apolón Apolónovič Ableuchov pochádzal z veľmi významného rodu: jeho predkom bol Adam. To však nie je hlavné: neporovnateľne dôležitejšie je to, že urodzený predok bol Sem, teda praotec semitských, chetitských a červenokožích kmeňov.²

Teraz prejdime k predkom z menej vzdialených epoch.

Títo predkovia — ako sa zdá — žili v kirkiz-kajsackej horde³, odkiaľ sa za vlády panovníčky Anny Ivanovny⁴ do ruského vojska naverboval udatný Ab-Laj mirza, senátorov prapraded⁵, ktorý dostal pri kresťanskom krste meno Andrej a priezvisko Uchov. Tak sa o tomto mužovi s mongolským pôvodom píše v *Erbári Ruskej ríše*. Kvôli výslovnosti bolo meno Ab-Laj-Uchov zmenené proste na Ableuchova.

Tento prapraded sa údajne stal zakladateľom rodu.

.....

Sivý lokaj, zlatom lemovaný, perovou metličkou oprašoval prach z písacieho stola; do otvorených dverí nazrela kuchárska čapica.

„Už sú vraj hore...“

„Natierajú sa kolínskou, o chvíľku prídu na kávu...“

„Ráno vravel poštár, pre milost'pána vraj prišiel lístok z Hispánie, s hispánskou známkou.“

„Viete čo vám poviem: vy do listov nos nepchajte...“

„To iste Anna Petrovna...“

„No, iste...“

„Veď ja len tak... aby reč nestála...“

Kuchárova hlava naraz zmizla. Apolón Apolónovič prepocho-
doval do kabinetu.

.....

Ceruzka položená na stole uchvátila pozornosť Apolóna Apolónoviča. Apolón Apolónovič pojal úmysel: dať špičke ce-
ruzky vybrúsenú formu. Náhlivo pristúpil k písaciemu stolu
a schytil... pijakový valček, ktorým dlho otáčal v hlbokom za-
myslení, kým mu nedošlo, že má v ruke pijakový valček, a nie
ceruzku.

Roztržitý bol preto, lebo ho v tej chvíli osvietila hlboká myš-
lienka; a vzápätí sa v takomto nevhodnom čase (Apolón Apoló-
novič sa ponáhl'al do *Úradu*) rozvinula na ubiehajúci myšlien-
kový pochod. V *Denníku*, ktorý mal byť periodicky vydávaný
po jeho úmrtí, pribudla ďalšia stránka.

Rozvinutý myšlienkový pochod si Apolón Apolónovič rých-
lo zapisoval: len čo ho zapísal, pomyslel si: „Je najvyšší čas.“
A odpochoďoval do jedálne vypiť si kávu.

Ešte predtým sa s akousi nepríjemnou nástojčivosťou začal
vypytovať starého komorníka:

„Nikolaj Apolónovič vstal?“

„Nie, prosím. Ešte neráčili vstávať...“

Apolón Apolónovič si nespokojne požmolil koreň nosa:

„Ééé... povedzte, prosím, kedy presne Nikolaj Apolónovič,
takpovediac...“

„Vstávajú dosť neskoro, ráčia vedieť...“

„To ako neskoro?“

A v tej chvíli, nečakajúc na odpoveď, pozrel na hodiny
a odpochoďoval na kávu.

Bolo presne pol desiatej.

O desiatej hodine odchádzal tento starý muž do *Úradu*.
A mladý muž, Nikolaj Apolónovič, sa dvíhal z postele až o dve
hodiny po tom. Každé ráno sa senátor pýtal na čas, kedy sa zo-
budil. A každé ráno sa mračil.

Nikolaj Apolónovič bol senátorov syn.

SLOVOM, BOL HLAVOU ÚRADU...

Apolón Apolónovič sa vyznamenal veľkými činmi; nejedna hviezda padla na jeho zlatom vyšívanú hrud': hviezda Stanislava a Anny, ba dokonca aj: dokonca aj Biely orol.

Stuha, ktorú nosil, bola modrá.⁶

A celkom nedávno z lakovanej červenej škatuľky nad klenbou vzdutou vlasteneckými citmi zažiarili lúče briliantového odznaku, teda Radu Alexandra Nevského.

A aké bolo spoločenské postavenie osoby, čo tu povstala z nebytia?

Myslím, že otázka je dosť nemiestna: Ableuchova poznalo Rusko podľa siahodlhosti ním prednášaných rečí; tie reči šľahali bez hromov a bleskov a chrľili akýsi jed na nepriateľskú stranu, v dôsledku čoho sa návrh strany tam, kde bolo treba, zamietal.⁷ Od dosadenia Ableuchova na zodpovedný post deviaty department nečinne stál. S oným departmentom Apolón Apolónovič viedol neúnavnú papierovú, a keď bolo treba aj slovnú vojnu, presadzujúc dovoz amerických samoviazačov do Ruska (deviaty department bol proti dovozu). Senátorove prejavy obleteli všetky okresy a gubernie, z ktorých mnohé sa z plošného hľadiska vyrovnajú aj Nemecku.

Apolón Apolónovič bol hlavou Úradu: no *toho*... ako sa to?

Slovom, bol hlavou Úradu, vám, pravdaže, známeho.

Keď porovnáваме chudučku, celkom zanedbateľnú postavičku nášho ctihodného muža s nesmiernou veľkosťou ním riadených mechanizmov, mohli by sme sa len dlho oddávať naivnému údivu; veď sa aj divili — všetci do jedného — explózií mozgového potenciálu, tryskajúceho z tejto lebečnej schránky navzdory celému Rusku, navzdory väčšine departmentov s výnimkou jedného: avšak predstavený tohto departmentu už takmer dva roky z vôle osudu zmlkol pod náhrobnou doskou.⁸

Náš senátor práve oslávil šesťdesiatosem rokov; a jeho bledá tvár pripomínala sivý pijakový valček (vo chvíľach slávnostných) a rozmočenú papierovinu (vo voľnom čase); kamenné senátorove oči, zapadnuté v zelenočiernych kruhoch, bývali väčšie a modrejšie, keď bol unavený.

Dodajme ešte: Apolón Apolónovič sa ani trošku neznepokojoval pri pohľade na svoje dokonale zelené a neúmerne zväčšené uši na krvavom pozadí horiaceho Ruska. Tak bol nedávno zobrazený na

titulnej stránke bulvárneho humoristického plátku, jedného z tých „židovských“ plátkov, ktorých krvavé obálky sa na zaľudnených prospektoch šíрили v tých dňoch s ohromujúcou rýchlosťou...

SEVEROVÝCHOD

V dubovej jedálni zachrčali hodiny: s úklonmi a sipotom kukala sivastá kukučka; na pokyn starožitnej kukučky sa Apolón Apolónovič posadil k porcelánovej šálke a odlamoval teplé kôrky bieleho chleba. A pri káve Apolón Apolónovič spomínal na zašlé časy; a pri káve — dokonca, dokonca — aj vtipkoval: „Kto je najväčejší, Semionyč?“

„Najväčejší, Apolón Apolónovič, je akiste riadny tajný radca.“

Apolón Apolónovič sa usmial iba kútikmi úst:

„Nemáte pravdu: najväčejší je — kominár...“

Komorník už poznal zakončenie kalambúra, no z úcty o tom — mlčal.

„Že som taký smelý, milosťpán, prečo práve kominárovi toľká česť?“

„Riadnemu tajnému radcovi každý ustúpi z cesty, Semionyč...“

„To určite, vaša Excelencia...“

„Ale kominárovi... tomu ustúpi z cesty aj riadny tajný radca, lebo kominár by ho zašpinil.“

„Tak je to teda,“ poznamenal úctivo komorník.

„Veru tak, no poznám ešte väčšej post...“

A ihneď doplnil:

„Hajzlpucer.“

„Fuj!“

„Tomu ustúpi z cesty aj kominár, nielen riadny tajný radca...“

A — dúšok kávy. No nezabúdajme: Apolón Apolónovič bol predsa osobne — riadny tajný radca.

„Tak veru, Apolón Apolónovič, niekedy sa stávalo, keď mi Anna Petrovna ráčili povedať...“

Pri slovách, „Anna Petrovna“ sa šedivý komorník zarazil.

.....
„Kabát sivý, prosím?“

„Kabát sivý...“

„Aj rukavice akiste sivé, prosím?“

„Nie, rukavice semišové...“

„Ráčte mať chvíľočku strpenia, vaša Excelencia; rukavice máme v bielizníku: polica B — severozápad.“

Apolón Apolónovič sa iba raz venoval detailom života. Jedného dňa urobil revíziu svojho inventára: inventár bol po poriadku zaregistrovaný a všetky police a poličky dostali svoje určenie; police boli označené písmenami A, B, C a ich štyri strany štyrmi svetovými stranami.

Keď si Apolón Apolónovič odložil okuliare, poznačil si do svojho registra drobným perličkovým písmom: okuliare, polica B a SV teda severovýchod; kópiu z registra dostal komorník, ktorý sa smery doplnkov drahocennej toalety naučil naspamäť; a keď zavše v noci trpel nespavosťou, bez chyby si ich nahlas opakoval.

.....

V lakovanom dome životné búrky prebiehali bez hluku, boli to však životné búrky zničujúce: neburácali v nich udalosti; neroznecovali v srdciach očistný oheň bleskov; no z chríplavého hrdla prúdom jedovatých fluátov driapali vzduch; a vo vedomí obyvateľov vírili akési mozgové hry ako husté pary v hermeticky upchatých kotloch.

RIAD, RIADITEĽ

Na stole sa týčil studený dlhonožý bronz; tienidlo lampy nesvetielkovalo fialkovoružovou tóninou, jemne kolorovanou: tajomstvo tej farby devätnáste storočie stratilo; sklo zakalil čas; jemnú maľbu zakalil tiež.

Pozlátané zrkadlá medzi oknami odvšadiaľ pohlcovali salón zelenkavým sklom; a toto — ovinul krídelkom zlatolíci amoret; a tamto sa cez vavríny a ružové puky pozlátaného venca prestokli ťažké plamene pochodní. V zrkadlách sa odvšadiaľ blyšťal perleťový stolík.

Apolón Apolónovič prudko roztvoril dvere s rukou na brúsenej krištáľovej kľučke; po nablýskaných parketových doštičkách zaklopkali jeho kroky; odvšadiaľ sa hrnuli nakopené čačky z porcelánu; čačky priviezli z Venécie, on a Anna Petrovna, asi tak — pred tridsiatimi rokmi. Spomienky na zahmlenú lagúnu a na gondolu so vzlykajúcou áriou v diaľke prebleskli akosi nevhod senátorovou hlavou...

Vzápätí mu pohľad skĺzol na klavír.

Zo žltého lakového vrchnáka sa tam zablýskali lístky bronzovej inkrustácie; a Apolón Apolónovič si opäť spomenul (tá dotieravá pamäť!): na bielu peterburskú noc, v oknách tiekla široká rieka a nad ňou visel mesiac; a burácala Chopinova ruláda: pamätal si — Anna Petrovna hrávala Chopina, nie Schumanna...

Zablýskali sa inkrustované lístočky z perlete a bronzu na škatuľkách aj na poličkách vystupujúcich zo stien. Apolón Apolónovič si sadol do empírového kresla potiahnutého bledoazúrovým atlasom s pospletanými venčekmi a z čínskej tácníčky prstami uchoпил kôpku zapečatených listov; holá hlava sa sklonila nad obálky. V očakávaní lokaja s nemenným „kone sú zapriahnuté“ sa tu pred odchodom do práce ponáral do čítania rannej korešpondencie.

Rovnako postupoval aj v tento deň.

A obáločky sa trhali; jedna za druhou; obyčajné, poštové — známka nalepená krivo, písmo nečitateľné.

„Hm... Uhm, uhm, uhm: výborne...“

A obálka sa starostlivo uschovala.

„Hm... Žiadosť...“

„Samé žiadosti...“

Obálky sa trhali nedbalo; toto — časom, potom: niekedy...

Obálka z hrubého sivého papiera — zapečatená, s monogramom, bez známky a s voskovou pečaťou.

„Hm... Gróf Dablvé... Čo chce?... Aby som ho prijal v Úrade... v súkromnej záležitosti...“

„Hm... Aha!“

Gróf Dablvé, predstavený deviateho oddelenia, bol senátorov protivník a odporca farmárskeho spôsobu hospodárenia.⁹

Ďalej... Miniatúrna bledoružová obáločka; senátorovi sa zachvela ruka; spoznal to písmo — písmo Anny Petrovny; prezeral si španielsku známku, no obálku nerozlepil.

„Hm... peniaze...“

„Peniaze boli predsa poslané?!“

„Peniaze budú poslané!!!“

„Hm... zapísať...“

Apolón Apolónovič v domnienke, že ide o ceruzku, vytiahol z vesty kostený pilníček na nechty a chcel ním poznačiť „odoslať späť na adresu“, keď tu...

„?“

„Sú zapriahnuté...“

Apolón Apolónovič zdvihol holú hlavu a odpochoval z miestnosti.

.....

Na stenách viseli obrazy, ligotali sa olejovým leskom; v tom lesku sa ťažko dali rozoznať Francúzky podobné Grékyniam s vysokánskymi účesmi a v priliehavých tunikách zašlých čias Direktória.¹⁰

Nad klavirom visela zmenšená kópia Dávidovho obrazu *Distribution des aigles par Napoléon premier*.¹¹ Na obraze bol veľký Imperátor s vencom a v korunovačnom plášti z hermelínu. Cisár Napoleon vystieral ruku ku krdľu maršalov, druhá ruka zvierala kovové žezlo; na vrcholec žezla sadol ťažký orol.

Chladná bola honosnosť salónu, lebo tu neboli koberčky: a parkety sa blyšťali: keby ich na chvíľku osvietilo slnko, oči by sa mimovoľne prižmúriili. Chladná bola pohostinnosť salónu.

No senátor Ableuchov chlad povýšil na princíp.

Zvečnený bol: v domácom pánovi, v sochách, v sluchoch, dokonca aj v tmavom žíhanom buldogovi, čo býval kdesi blízko kuchyne; v tom dome boli všetci neisti a uvoľňovali miesto parketám, obrazom a sochám, neisto sa usmievali a prehľtali slová: boli takí milí, takí zdvorilí a hrnuli sa jeden k druhému — po tých vřzgajúcich parketách; a zalamovali studené prsty v záchvate jalovej miloty.

Odvtedy ako odišla Anna Petrovna: salón zmlkol, sklopil sa vrchnák klavíra: neburácala ruláda.

Ozaj, o Anne Petrovne alebo (lepšie povedané) o liste zo Španielska: len čo Apolón Apolónovič prepochoval okolo, dvaja zvedaví lokaji zatrkotali odušu.

„List si neprečítal...“

„Akurát ho bude čítať...“

„A pošle?“

„Ešte sa uvidí...“

„Bože odpusti, ako z kameňa...“

„Vy ste ale tiež... Trochu delikátnejšie so slovami.“

.....

Keď Apolón Apolónovič zostupoval do predizby, zostupoval do predizby aj jeho šedivý komorník a pokukával zdola nahor po ctených ušiach, zvierajúc v dlani tabatierku — ministrov dar. Apolón Apolónovič zastal na schodoch a hľadal slová:

„Hm... Prosím vás...“

„Vaša Excelencia?“
Apolón Apolónovič hľadal vhodné slová:
„Čo vlastne — áno — čo robieva... robieva...“
„?“
„Nikolaj Apolónovič.“
„Dobre nažívajú, Apolón Apolónovič, v zdraví...“
„A ešte?“
„Ako predtým: ráčia sa zatvárať a čítajú knižky.“
„Teda knižky?“
„A potom sa ešte promenujú po izbách, prosím...“
„Promenujú — áno, áno... A... a? Ako?“
„Promenujú sa... V župane, prosím pekne!“
„Promenujú sa, čítajú... Uhm... A ďalej?“
„Včera očakávali...“
„Koho?“
„Krajčíra...“
„To akého krajčíra?“
„Krajčíra, prosím pekne...“
„Hm... hm... A načo?“
„Myslím, že pôjdu na bál...“
„Aha, teda pôjdu na bál...“

.....
Apolón Apolónovič si požmolil koreň nosa: tvár sa mu rozjasnila úsmevom a naraz zostarla:

„Vy ste z roľníckej rodiny?“
„Áno, prosím pekne.“
„Tak ste potom riaditeľ, viete o tom?“
„?“
„Máte v hospodárstve riad?“
„Rodičia mali riad, prosím.“
„No tak vidíte a neverili ste...“

Apolón Apolónovič schytil cylinder a prepochoval otvorenými dverami.

KOČ LETEL DO HMLY

Mrazivý dážď kropil ulice a prospekty, chodníky a strechy: stekal v studených potôčikoch z plechových žľabov.

Mrazivý dážď kropil chodcov: a odmenil ich chrípkami; spolu s ľahkou spfškou dažďa za vyhrnutý golier vkladli vírusy a chrípky: gymnazistovi, študentovi, úradníkovi, dôstojníkovi aj subjektu; a subjekt (takpovediac obyvateľ) sa smutne obzeral; a sledoval prospekt svojou sivou vygumovanou tvárou; cirkuloval nekonečnosťou prospektov, prekonával nekonečnosť bez akéhokoľvek reptania — v nekonečnom prúde takých ako on — uprostred premávky, rámusu, zmätku, drožiek; z diaľky počúval melodický hlas automobilových rulád a stupňujúci sa hrmot žltó-červených električiek (hrmot, ktorý sa potom zasa strácal) za neprestajného pokrikovania hulákajúcich kamelotov.

Z jednej nekonečnosti prechádzal do druhej; a potom narazil na nábrežie; tu sa končilo všetko: melodický hlas automobilovej rulády, žltó-červená električka i každý subjekt; bol tu koniec sveta aj kraj nekonečnosti.

A tam, tam bola: hĺbka a zelenkáva mútnava; z ďalekej diaľky, akoby vzdialenejšej než má byť, sa spustili a vyľakane prikrčili ostrovy; prikrčila sa zem; a prikrčili sa budovy; zdalo sa, že keď sa spustí voda, razom ich zaleje: hĺbka a zelenkáva mútnava; a nad tou zelenkavou mútnavou v hmle rachotil a otriasal sa čierny, tak čierny, až kdesi tam sa ženúci Nikolajevský most.

V to pochmúrne peterburské ráno sa otvorili dokorán ťažké dvere na honosnom žltom dome: žltý dom mal okná obrátené k Neve. Oholený lokaj so zlatými pozamentami na výložkách vybehol z predizby a dával kočišovi rukou znamenie. Grošované kone vyrazili k podchodu; ťahali koč, na ktorom bol starošľachtický erb: jednorožec prebodávajúci rytiera.¹²

Fičúrsky okrskár, čo prechádzal popri schodíkoch, priam osprostel a vytiahol sa ako strunka, keď Apolón Apolónovič Ableuchov v sivom kabáte s vysokým čiernym cylindrom nad kamennou tvárou, podobnou pijavému valčeku, náhlivo vybehol z vchodu a ešte náhlivejšie vyskočil na stúpadlo koča, nat'ahujúc si v letku čiernu semišovú rukavicu.

Apolón Apolónovič Ableuchov hodil chvíľkový zmätený pohľad na okrskára, na koč aj na kočiša, na veľký čierny most a na hladinu Nevy, kde sa nejasne črtali zahmlené, zakomínované diaľky a skade vyľakane vykukol Vasilievský ostrov.

Sivý lokaj chvatne zabuchol dvierka na koči. Koč nezadržateľne letel do hmly; a náhodný okrskár, ohromený tým, čo videl, dlho-predlho hľadel ponad plece do rozpijavej hmly — tam, kam

prudko letel koč; a povzdychol si a šiel; čoskoro sa v hmle stratilo aj okrskárovo plece, tak ako sa strácajú v hmle všetky plecia, všetky chrbty, všetky sivé tváre a všetky mokré čierne dáždnyky. Pozrel tam aj úctivý lokaj, pozrel napravo, naľavo, na most, na hladinu Nevy, kde sa nejasne črtali zahmlené, zakomínované diaľky a skade vyľakane vykukol Vasilievský ostrov.

Tu, celkom na začiatku, musím prerušiť niť svojho rozprávania, aby som čitateľovi predstavil miesto deja istej drámy. Ešte predtým treba opraviť vzniknutú nepresnosť; nezavinil ju autor, ale autorské pero: v tom čase ešte po meste nepremávali električky: písal sa tisícdeväťstopyaty rok.

ŠTVORCE, ROVNOBEŽNOSTENY, KOCKY

„Hej! Hej!...“

To pokrikoval kočiš...

A spod koča striekalo na všetky strany blato.

Tam, kde sa vyvesila iba samá sychravá hmla, spočiatku sa matne črtal a potom sa z neba spustil na zem rozpíjavý čiernosivý Isakijov chrám;¹³ črtala sa, až sa úplne načrtla: socha cára Nikolaja na koni,¹⁴ kovový panovník mal uniformu osobnej stráže; pri podstavci sa z hmly vynorila a vkĺzla nazad do hmly strapatá čiapka nikolajevského granatiera.

A koč letel na Nevský.

Apolón Apolónovič Ableuchov sa pohojďával na atlasových poduštičkách sedadla; od pouličnej zberby ho oddeľovali štyri kolmé steny; takto bol odčlenený od prúdiacich ľudských davov aj od žalostne mokrých červených titulných stránok plátok, predávaných od tamej križovatky.

Systém a symetria upokojili senátorove nervy, rozrušené neusporiadánym rodinným životom a bezmocným otáčaním nášho štátneho súkolia.

Harmónia a jednoduchosť charakterizovala jeho vkus.

Najradšej mal rovnú líniu prospektu; tento prospekt mu pripomínal plynúci čas medzi dvoma životnými bodmi; a ešte čosi: že všetky ďalšie mestá sú nakopením drevených domčekov a od nich všetkých sa výrazne odlišuje Peterburg.

Mokrý, klzký prospekt: kocky domov sa tu spájali do systematického štvorposchodového radu; ten rad sa odlišoval od línie

života iba v jednom: ten rad nemal začiatok ani koniec; tu sa stred životnej púte nejedného nositeľa brilantového odznaku stal jej koncom.

Senátora sa zakaždým zmocnilo nadšenie, keď líniu Nevského rozčesla ako strela jeho lakovaná kocka: tam za oknami ubiehala numerácia domov; a prebiehala cirkulácia; a tam a stade sa za jasných dní zďaleka-pred'aleka oslnivo trblietali: zlatá ihla, oblaky a krvavočervený lúč zapadajúceho slnka: a tam a stade — v dňoch zahmlených — nebolo nič a nikto.

Ale boli tam línie: Neva, ostrovy. Podistým v tých dávnych dňoch, keď z machnatých močarísk vyrastali vysoké strechy a stožiare a špice s cimburím, zubami zahryznutými do pľuštivej zelenkavej hmly —

— *pod plachtami z tieňov priletel k Peterburgu Bludný Holanďan,¹⁵ stamodtiaľ od olovených vodných hladín baltských a nemeckých morí, aby tu podfukom z hmly urobil zem a vlnu tiahnucich oblakov pomenoval ostrovmi; pekelné ohníky krčmičiek odtiaľto Holanďan zapaloval celých dvesto rokov a pravoslávny ľud sa do tých pekelných krčmičiek hrnul a hrnul a šíril hnilobnú nákazu...*

A temné tiene sa odplavili. Pekelné krčmičky však ostali. Pravoslávny ľud tu s príznakom hýril dlhé roky: z ostrovov vzišlo zbastardené plemeno — ani ľudia ani tiene — a usadilo sa na pomedzí vzájomne si cudzích svetov.

Apolón Apolónovič ostrovy nemal rád; obyvateľstvo tam bolo drsné, fabrické; mnohopočetný ľudský krdeľ tam ráno tiahne k zakomínovaným továrňam; a konkrétne teraz vedel, že tam cirkuluje brovning; a ešte čosi. Apolón Apolónovič premýšľal: ostrovania sa radia k obyvateľstvu Ruskej ríše; aj oni podliehajú sčítaniu ľudu; majú očíslované domy, pozemky, štátnu správu; obyvateľ ostrova — advokát, spisovateľ, robotník či policajný úradník; pokladá sa za Peterburčana, no je to obyvateľ chaosu a hrozí ríšskej metropole z tiahnuceho oblaku...

Apolón Apolónovič nechcel ďalej myslieť: nepokojné ostrovy — skrotiť, skrotiť! Prikuť ich k zemi železom obrovského mosta a zo všetkých strán prebodnúť šípmi prospektov.

A tu, hľadiac zasnene do bezhraničnej hmly, sa štátnik v čiernej kocke koča naraz začal rozširovať všetkými smermi, až sa nad koč vzniesol; a zatúžil, aby koč letel vpred, aby mu prospekty leteli oproti — prospekt za prospektom, aby bol celý sférický